

ทายาทศิลปหัตถกรรม ประจำปี 2564

นายอรรถสิทธิ์ พงศกรรังศิลป์

อายุ 42 ปี

ประเภทเครื่องโลหะ (มีดเหล็กปลาย)

จังหวัดราชบุรี

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

คุณอัตสิทธิ์ พงศกรรังศิลป์ เริ่มต้นการเรียนรู้งานโลหะตีมีดจากการช่วยงานครูพชร พงศกรรังศิลป์ หรือที่รู้จักในชื่อ ช่างซู่ย ผู้เป็นบิดา ในการทำหน้าที่ ทำฝักมีด ทำด้ามมีด และส่วนประกอบต่าง ๆ หลากหลายรูปแบบ และได้เริ่มเรียนรู้ในขั้นตอนการทำใบมีดเหล็กกลายจากบิดา ได้รับการถ่ายทอดวิธีการเผาเหล็กและการตีเชื่อมผสานทับซ้อนชั้นเหล็กให้เกิดลวดลาย การตีขึ้นรูปทรงแบบต่าง ๆ การขัดแต่ง การชุบแข็งใบมีด จนกระทั่งหลังจากบิดาเสียชีวิต จึงเริ่มลงมือทำมีดด้วยตนเองทั้งหมด ในทุกกระบวนการแทนบิดา ผลงานเหล็กกลายหลากหลายรูปแบบ รูปทรง หลายร้อยเล่มที่อยู่ในความทรงจำพร้อมที่จะถูกขับเคลื่อนด้วยแรงบันดาลใจที่มุ่งมั่นสืบสานงานของบรรพบุรุษให้คงอยู่ จึงนับเป็นทายาทผู้สืบสานตำนาน “มีดเหล็กกลาย” ตามรอยผู้เป็นบิดาแห่งเมืองราชบุรี แหล่งตีมีดที่มีชื่อเสียงยาวนานเพียงหนึ่งเดียวใน ตำบลจอมบึง ที่สร้างศิลปะบนใบมีดแบบดั้งเดิมที่เกิดจากการทับซ้อนของชั้นเหล็กจำนวนมาก ไว้ทุกขั้นตอนอย่างน่าภาคภูมิใจนับจนถึงในปัจจุบัน

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่าง

การทำงานตีมีดเป็นมรดกภูมิปัญญาจากรุ่นบรรพบุรุษของบ้านช่างซู่ย ที่สืบทอดกันมาหลายต่อหลายรุ่น มาถึงรุ่นนายอรรถสิทธิ์ นับเป็นรุ่นที่ 5 แล้ว จากการศึกษาพัฒนาภูมิปัญญาต่อยอดจากการตีมีดทางการเกษตร มาเป็นตีมีดเหล็กกลายซึ่งได้รับการยอมรับว่าเหล็กกลายจากบ้านช่างซู่ยมีลวดลายที่คมชัดและงดงาม ที่ตลอดระยะเวลาการทำงาน คุณอรรถสิทธิ์ถือได้ว่าเป็นลูกมือผู้ซึ่งยืนเคียงข้างการทำงานของบิดามาโดยตลอด และยังสามารถรักษาวิธีการขั้นตอนและภูมิปัญญาเหล่านั้นไว้ได้ไม่แปรเปลี่ยน

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่าง เริ่มตั้งแต่ภูมิปัญญาการเลือกเหล็ก ต้องเป็นเหล็ก ที่ให้ความแวววาว ต้านสนิม ทนกรด เมื่อนำไปแช่กรดในขั้นตอนสุดท้ายเหล็กอ่อนจะถูกกัด ออกเหลือเพียงเหล็กกล้าภายในที่สลายคมชัดไม่เบลอเพราะหากเลือกเหล็กที่ไม่แกร่งพอ ด้านในจะถูกกรดกัดลายออก จะต้องนำไปเผาเหล็กซึ่งจะต้องมีเทคนิคในการดูไฟที่ต้องอาศัย ความชำนาญเพื่อควบคุมไฟที่ใช้เชื้อเพลิงจากถ่านไม้รอก ใช้เครื่องเป่าลมเพื่อควบคุมความ ร้อนของไฟด้วยเป็นงานที่เหล็กมีความหนาจึงต้องใช้กำลังของแรงลมที่มาก ถ้าเผาโดยไม่มี เทคนิคภูมิปัญญาจะทำให้เหล็กด้านนอกซึ่งมีคุณสมบัติที่อ่อนกว่าเหล็กกล้าด้านในละลาย ก่อน โครงสร้างของเหล็กทั้งชิ้นจะเสียหาย จึงต้องค่อย ๆ ให้ความร้อนอย่างสม่ำเสมอให้ ความร้อนแผ่เข้าไปภายในเนื้อเหล็กอย่างช้า ๆ คล้ายการย่างเนื้อก้อนใหญ่ หากไฟแรงเกินไป ในช่วงแรกด้านนอกจะไหม้แต่ด้านในจะไม่สุก เผลอเช่นเดียวกับการเผาเหล็ก ต้องมี “การ เลี้ยงอุณหภูมิของเนื้อเหล็ก” จำเป็นต้องให้ความร้อนเข้าถึงเหล็กชั้นใน

เวลาที่เหมาะสมที่สุดในการตีมีดคือเวลาในช่วงเช้ามีดประมาณตีห้า เพราะแสงไฟขณะตีเนื้อเหล็กจะสะท้อนสีที่ไม่ผิดเพี้ยน ภายในเตาไฟที่หลอมเหล็กด้วยถ่านไม้รวกที่ค่อย ๆ ให้ความร้อนซึมเข้าเนื้อเหล็กในอุณหภูมิเหมาะสม เป็นภูมิปัญญาในการเผาเหล็กที่ทำได้ดีกว่าถ่านไม้ชนิดอื่น การกำหนดให้เหล็กแกร่งในระดับไหนอยู่การมองสีเหล็กร้อนขณะตี ที่จะมีเปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่ สีแดงฉาน แดงเข้ม แดงใส สีส้ม เหลืองเข้ม ฟ้าอ่อน สีน้ำเงิน สีสีกแมลงทับ ช่างต้องสังเกตว่าพอเหมาะกับการตีมีดประเภทนั้น ๆ นำมาตีด้วยค้อน ในอดีตที่ต้องฟังฟังแรงงานค้อน 2 และค้อน 3 แต่ปัจจุบันได้มีการประยุกต์นำเครื่องมือมาช่วยทุ่นแรงในบางขั้นตอน ทำให้สามารถตีเหล็กเพียงคนเดียวได้ รวมถึงการใช้เครื่องเป่าลมไฟฟ้าแทนการสูบลมด้วยมือในอดีต แต่ยังคงเปี่ยมด้วยฝีมือเชิงช่างที่ล้วนแต่ต้องผ่านประสบการณ์ในการตีมีดมาอย่างซ้ำซอ

แต่เดิมการตีมีดเหล็กภายในยุคเริ่มแรก รูปทรงมีด ลวดลาย และเนื้อของเหล็กที่ทำมีด ทำจากเหล็กภายในอย่างเดียว ทำให้ในการใช้งานไม่ดีนัก ส่วนของคมของมีด มีส่วนของเหล็กอ่อน ทำให้ความคมของมีดด้อยลงไม่คงทน ภูมิปัญญาของบ้านช่างซู่ยที่คุณอรรถสิทธิ์ ได้สืบทอดและอนุรักษ์สืบสานมาคือ การนำเหล็กดามัสกัสที่ตีจากเหล็ก 2 ชนิด คือเหล็ก Low carbon และเหล็ก Hi Carbon ทับซ้อนตีทบไปมาจนมีจำนวนชั้นมาก นำมาบดจนเกิดลวดลายธรรมชาติที่เรียกว่า Random Damascus นำเหล็กกล้า หรือเหล็กหัวแดง (S45C) สอดไว้ในแกนกลางจากนั้นนำมาประสานให้เป็นเนื้อเดียวกันโดยใช้ทักษะในการตีเชื่อมประสานเนื้อเหล็กเข้าด้วยกัน นำเหล็กชุบโคลนเพื่อช่วยประสานเนื้อเหล็กระหว่างการตี สู่ขั้นตอนการตกแต่ง จะนำไปสู่การมด้าหรือขัดเงาแล้วแต่ความต้องการ สุดท้ายกัดเหล็กอ่อนภายนอกด้วยกรดเจือจางเพื่อให้ลวดลายเด่นชัดขึ้นบนผิวใบมีดพร้อมกับมีดที่คมกริบสามารถใช้งานได้จริง

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

ทักษะฝีมือในการตีมีดเหล็กสาย ที่เป็นเอกลักษณ์ของคุณอัครสิทธิ์ตามแบบอย่างช่างซู้ คือมีความคม แกร่ง ไม่บิ่น หักง่าย และได้ลวดลายที่สวยงามซึ่งเกิดจากทักษะการตีเหล็ก และการเชื่อมเหล็ก 2 ชนิด ที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันมาตีเชื่อมประสานระหว่างเหล็กสายกับเหล็กกล้าเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน หัวใจของการทับซ้อนและสอดคมแกนกลางด้วยเหล็กกล้า ต้องเผาในอุณหภูมิที่สามารถบิดเหล็กได้ซึ่งจะทำให้เกิดลวดลาย ลายกันหอย ลายภูเขา ลายก้อนเมฆ จะเกิดจากขั้นตอนนี้ซึ่งเป็นการสร้างลายแบบไม่สามารถกำหนดได้ กรรมวิธีจะไม่สามารถเลือกสายได้เหมือนการทำกริชทางภาคใต้ ซึ่งหากจะมีการตีแบบกำหนดลายก็สามารถทำได้แต่เอกลักษณ์ของเหล็กสายบ้านช่างซู้ คือ ลวดลายที่ไม่ซ้ำกันแม้แต่เล่มเดียว สามารถทำให้ลายซับซ้อน และละเอียดขนาดต้องใช้กล้องส่องลวดลายก็สามารถทำได้ อีกทั้งเป็นงานที่เป็นที่ยอมรับว่ามีรูปทรงที่สวยงามเหมาะแก่การใช้งาน มีสัดส่วนที่เหมาะสม ลวดลายคมชัด สวยงามโดดเด่นมีเอกลักษณ์ที่มีหนึ่งเล่มมีเพียงหนึ่งเดียว

รูปแบบมีดและอาวุธ ผลงานฝีมือที่เป็นที่ยอมรับ ได้แก่ ดาบไทยทรงหัวปลากรด ดาบญี่ปุ่น มีดอีเหล็บ มีดโบวี โดยเทคนิคสำคัญของการทำมีดทรงโบวีคือการออกแบบสันมีดให้มีความหนา แข็งแรง โดยต้องกำหนดสมดุลของมีดให้อยู่ตรงส่วนคมมีด เพื่อจะได้เกิดความรู้สึกคล่องมือเมื่อนำไปใช้

และผลงานที่มีความท้าทายอีกผลงานคือ ดาบไทยที่มีความยาวซึ่งถือเป็นความยากในการตี อีกผลงานคือ การทำพระขรรค์ ที่มีความยากขึ้นไปอีกลำดับหนึ่ง ซึ่งจะมีการเชื่อมแบบประกบ แขนกลางเป็นเหล็กกล้าที่ต้องประกบด้วยเหล็กสายสองข้าง เพื่อให้คมเผลให้เห็นทั้งสองข้าง ซึ่งการเชื่อมจะไม่เหมือนการหุ้มเหล็กกล้าด้วยเหล็กสายของมีดทั่วไป การทำงานมีด หรือ ศาสตร์อาวุธที่หลากหลายทั้งของไทย ญี่ปุ่นและตะวันตก ล้วนแต่มีเส้นทางของภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมาและมีเทคนิคกรรมวิธีที่แตกต่างกัน ที่คุณอัครสิทธิ์ ได้มานะ ฝึกฝนเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์กับบิดาและรักษาคุณค่าภูมิปัญญานี้ไว้ได้อย่างครบถ้วน

นอกจากนี้คุณอรรถสิทธิ์ยังมีทักษะในการทำปอกมิดหรือฝักมิดได้อย่างมีเอกลักษณ์สวยงาม ตั้งแต่การย้อมสีหนังวัวฟอกฟาด ออกแบบและเย็บเอง สร้างสรรค์ความงามที่หลากหลายเพื่อเพิ่มคุณค่าให้มิดแต่ละเล่มนั้นสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ครอบครอง

ผลงานมิดเหล็กกลายที่นายอรรถสิทธิ์สืบสานต่อจากรุ่นบิดา จึงยังคงเป็นการสร้างสรรค์ศิลปะบนใบมิดด้วยมือให้เกิดเป็นลวดลายธรรมชาติที่ไม่ซ้ำลายกันหนึ่งเล่มมีเพียงหนึ่งเดียว และผลงานมิดเหล็กกลายแห่ง “ช่างซู่” ยังคงได้รับการยอมรับจากผู้ที่นิยมชมชอบ และนักสะสมศาสตราวุธอย่างต่อเนื่องจนถึงทุกวันนี้

การพัฒนาสร้างสรรค์ปรับเปลี่ยนประยุกต์ หรือต่อยอดผลงานด้วยแนวคิดใหม่ ๆ

คุณอรรถสิทธิ์ มีความคิดสร้างสรรค์ที่จะสร้างรูปแบบเอกลักษณ์มีดที่เป็นแบบฉบับ ของตนเองให้มีความทันสมัยและหลากหลายขึ้น มีดแต่ละชนิดจะมีความนิยมของยุคสมัยที่แตกต่างกัน จึงต้องการที่จะพัฒนามีดอีเหน็บจากทรงโค้งหวาน มีความอ่อนช้อย มีเอวของมีดที่สวยงามในรุ่นพ่อ มาเป็นการตีมีดอีเหน็บที่ดูเข้มแข็งโดยมีหน้าสัมผัสที่มีความตรง หลังจะแข็ง ออกมีดจะกว้าง ท้องของมีดจะไม่แอ่ว หน้าสัมผัสที่ตรงจะสามารถใช้คมมีดได้บริเวณกว้างกว่า เน้นการใช้งานมากกว่าความสวยงามอ่อนช้อย

อีกทั้งมีฝีมือในการพัฒนาปลอกมิดให้มีความสวยงามคงทน และมีรูปแบบที่โดดเด่นมากขึ้น โดยทำขึ้นจากหนังฟอกผาด เป็นหนังวัวดิบนำมาฟอกให้เป็นสีขาว ตัดตามแบบและเย็บประกอบหุ้รอยเข็มขัด ด้านนอกจะเคลือบด้วยซีเมนต์กันน้ำ ส่วนด้านในจะใส่ซับด้วยวัสดุที่สังเคราะห์ สำหรับกันสนิม และกันไม่ให้หนังวัวสัมผัสโดนใบมิดโดยตรง และการทำด้ามมิดจากหลากหลายวัสดุ ด้วยความพิถีพิถันโดยเริ่มตั้งแต่การนำไม้อาทิ ไม้ประดู่ลายเสือมาขัดเหลาด้วยมือ แล้วจึงใช้เลื่อยตัดเป็นทรง ใช้ขวานเหลา ใช้หินเจียร แล้วจึงตามด้วยการตะไบ นับเป็นขั้นตอนที่ต้องใช้ความประณีตอย่างมาก ดังนั้นทุกองค์ประกอบตั้งแต่ใบมิด ด้ามมิด ปลอกมิด ล้วนผสมผสานกันอย่างลงตัว เพื่อให้ได้ผลงานศาสตราวุธที่เป็นที่น่าสะสม น่าค้นหาและน่าประทับใจ

ความมุ่งมั่นตั้งใจในการอนุรักษ์ สืบทอดในงานศิลปหัตถกรรม

คุณอัตถสิทธิ์ มุ่งหวังและตั้งใจว่าจะรักษาเอกลักษณ์ของภูมิปัญญานี้ไว้ไม่ให้สูญหาย แม้ว่าในยุคสมัยปัจจุบันคนส่วนใหญ่จะมีกระบวนการทำงานแบบโบราณดั้งเดิมลดน้อยลงไปทุกที เนื่องจากต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างสูง หากแต่ถ้าวันนี้ทุกคนร่วมแรงร่วมใจกันผลักดัน อนุรักษ์ ส่งเสริม คุณค่าภูมิปัญญาไทยของเรา มรดกอันมีค่านี้ก็จะคงอยู่ตราบนานเท่านาน

"นับวันการสืบสานงานแบบโบราณของคนรุ่นใหม่
ยิ่งลดน้อยถอยลงไปทุกที
อยากเชิญชวนให้ลูกหลานชาวไทยได้ตระหนัก
และหวงแหนในศิลปะอันมีค่านี้ไว้
และมีความภูมิใจในมรดกทางภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้
ให้สมกับที่เกิบบนผืนแผ่นดินไทยของเรา"

องค์ประกอบประวัติบุคคล

85 หมู่13 ตำบลจอมบึง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70150
โทรศัพท์ 091-4789961